

Rukajärven suunnan historiayhdistys ry

Kenraali E.J. Raappanan muistoseminaari 23.5.2026

Tenho Tikkanen Seminaarin avaus

Toivotan Teidät tevetulleeksi E.J. Raappanan muistoseminaariin. Vuonna 2015 teimme periaatepäätöksen siitä, että järjestämme vuosittain vähintään kolme juhlatilaisuutta.

1. Perustajajäsentemme Pentti Perttulin syntymän 13.3. tienoilla toisen
2. Komentaja E.J. Raappanan syntymäpäivän 2.6. tienoilla kesäkauden avauksen.
3. Kenraaliluutnantti Ermei Kannisen syntymän 19.10. tienoilla kolmannen

Varsin usein olemme järjestäneet useampia juhlia, joista mainitsen vain

70 vuotta aselevosta 4.-5.9.2014 mikä oli ensimmäinen valtakunnallinen juhla sen kunniaksi mitä veteraanit itse halusivat muistaa viime sodista. Mainittakoon, että kun aselevosta oli kulunut 80 vuotta myös sitä juhlittiin täällä Lieksassa ei muualla ja tuolloin samalla avattiin Lieksan Rautatieasema yleisölle siihen käyttöön mihin tämä rakennus oli alun pitäen v. 1909 rakennettu.

Vanha sanonta: ”rohkea rokan syö” pätee tässäkin asiassa. Kaikki työ, niin varsinainen historiatyö kuin myös Rukajärvi-keskusten perustaminen on tehty talkootyönä. Mainittakoon, että tämän vuoden aikana uusimme Rukajärvi-keskusten näyttelyt - Kiuruveden Rukajärvi-keskus sai täysin uuden ilmeen uusissa tiloissa. Totean, että Kiuruvedellä on tällä hetkellä vieraita Kuopiosta, 50 moottoripyörää ja kaupunginjohtaja ottaa heidät vastaan.

Täällä Lieksan rautatieasemalla ovat talkooporukat uurastaneet yhteensä n. 200 henkeä on tehnyt työtä n. 10.000 tuntia. Asema ja tämä makasiinirakennus on maalattu talkootyönä, Patsaspuisto on pystytetty ja se vihitään komentaja E.J. Raappanan syntymäpäivänä 2.6. ja emme unohda sitä, että lieksalaiset matkailuoppaat ovat entisöineet kaksinkertaisen Marskin ritari Ilmari Juutilaisen syntymähuoneen, mikä saataneen avattua kesäkuun alkuun mennessä.

Työ jatkuu rakennusten ja piha-alueiden kunnostamisella ja uskomme, että asemaseutu on juhannukseen mennessä pessyt kasvonsa ja jopa rakennusten katotkin on maalattu.

Olin unohtaa, että sekä Kiuruveden, että tämä Lieksan Rukajärvi-keskusten näyttelyt on uusittu suurimmalta osin. Meillä on siis monta syytä iloita ja kiittää yhdistyksen jäsenkuntaa ja niitä kaikkia, jotka ymmärtävät kulttuurin ja historiatyön merkityksen kansakunnan kivijalkaa rakennettaessa.

Odotamme tänne Lieksaan ennätysmäärää vierailijoita, olemme varautuneet palvelemaan 10.000 vierailijaa. Sitä varten olemme palkanneet lieksalaisia hyväkäyttöksiä nuoria avustamaan työtämme.

Mitä tulee sitten tähän päivään. Iloitsemme, että olemme voineet saada tänne kohteeseemme maamme parhaimmiston kuuluvan historiantutkijan tri Pekka Visurin pitämään esitelmää, jonka aiheen on niin maamme sotahistoria kuin näkökulma maailman menoon Ukrainassa kuin myös Iranissa sekä sotien vaikutukset koko maailmalle.

Lienee paikallaan kuitenkin minunkin lausua pari sanaa Rukajärven suunnan taisteluista. Tämä E.J. Raappanan kunniaksi järjestämämme seminaari on kymmenes. Samalla tänä vuonna tulee kuluneeksi 60 vuotta siitä, kun Rukajärven suunnan taistelijoitten historiatyö käynnistyi täällä Lieksassa 5.6.1966, jolloin vihittiin käyttöön Lieksan Vapauden puistoon pystytetty ”Jotos” muistomerkki.

Vanha sanaparsi sanoo, ”sota on julmaa ja ratsuväki raakaa”. Tämä sopii erinomaisen hyvin komentaja Raappanaan, sivistyneen miehen läheisiltä heti sodan jälkeen alaisiltaan saamaan kohteluun. Rintamalla erinomaisesti toiminut kulttuuri- ja historiatyö katkesi siihen kun Raappanaa syyllistettiin asekatkennästä. Riidat repivät hajalle ihmisten välit, ja tässä rytinäessä mm. Jukka Puustinen JR 10 ensimmäisen pataljoonan komentaja määrättiin kävelemään Porkkalan niemelle -luovutetulle alueelle. Kuulustelijat halusivat, että Raappanan tukimies tapettaisiin vuokra-alueen sillalla, kun hänet pyssyllä uhaten ajettiin kesken kuulustelujen siltaa pitkin surman suuhun.

Minun mielestäni täällä Itä-Suomessa ovat toistuneet vastaavat menettely lukuisia kertoja. Tali-Ihantala keskuksen museo vakavin tapahtuneesta. Rahoitus oli järjestetty, ja arkkitehtikilpailun tuloksena kaksi voittoa saavuttanut hanke katkesi majurin kansanedustaja Heikki Järvenpäästä vastaan tekemään rikosilmoituksen. Olen sitä mieltä, että Tali-Ihantala keskus tulisi käynnistää uudelleen ja varmasti vierailijoiden määrä lähentelisi vuositasolla 100.000. Investoinnit on tehty, eli parin viikon työllä maan tuottavin hanke olisi pystyssä.

Tali-Ihantala hanketta seurasin yhdistyksemme perustamisen yhteydessä ja sain sieltä vahvat tiedot sille, että vain talkootyöllä voimme nousta maan sotahistoriatyössä, työ oli jaettava ja näin on käynyt meidän osaltamme myös käytännössä.

Otan kantaa lyhyesti myös toimintaamme tukeneen yhteisön kohteluun. Tänä päivänä harmittelen sitä, ettei Nurmeksen höyryjunaa ole voitu hyödyntää, vaan kalusto seisoo typerän byrokratian vuoksi. Jokaisen järkeen mahtunee se tosiasia, että Suomi on tänä päivänä turvallisin maa ja täällä on puhdas luonto ja nähtävyyksien lisäksi rauha ja turva, mitä ihmiset maailmalla perheineen hakevat, eikä maksa paljon. Höyryjuna mitä me tämän toimintamme aikana olemme käyttäneet vähintään kerran vuodessa tulisi saada liikkeelle jo vähäisellä markkinoinnilla investoinnit tuottaisivat valtavan määrän työpaikkoja.

Minun mielestäni kaikki nämä edellä kuvaamani seikat ovat pelkästään asenteista kiinni, sijoitetut varat tulisivat takaisin ja hyödyntäisivät yhteiskuntaa.

Typeryydestä silmätikuksi joutui myös meidän yhdistyksemme. Olemme ns. kielletty yhdistys, jonka perustaminen eräiden kenraaleitten mielestä oli jopa ulkopoliittisesti arveluttavaa. Olimme vaaraksi yhteiskunnalle. Yhdistyksemme jäsenet jaksoivat kuunnella paria järjissään

olevaa veteraania, tosiasiaassa maan veteraanityön arvostetuinta veteraania Pentti Perttulia ja Ermei Kannista ja niin tämä yhdistys on osoittanut omalla työllään, että pitää uskoa ja luottaa omiin voimiin eikä vieraan apuun, kuten muuan Ehrensverd: **”Jälkimaailma, seiso täällä omalla pohjallasi äläkä luota vieraan apuun”**

Tämän ohjeen vuoksi saavutuksemme sotahistoriatyössä vetää vertojaan, mistä erityisesti veteraanit meitä kiittävät ja tukevat kaikin tavoin työtämme.

Näillä sanoilla avaan tämän kenraali E.J. Raappanan 10:n muistoseminaarin mikä on samalla myös Rukajärven suunnan hitoriatyön 60-vuotisseminaari. Viittaa täällä toimestamme 5.6.2016 järjestettyyn vastaavaan 50 vuotta Rukajärven suunnan historiatyötä juhlaan.

***

50 vuotta Rukajärven suunnan perinnetyötä

5.6.2016 RSHY

Rukajärven suunnan järjestäytyneen perinnetyön voidaan katsoa alkaneen tarkalleen 50 vuotta sitten Lieksan veteraanikokouksesta. Tähän artikkeliin on koottu tietoa Lieksan 4.-5.6.1966 asevelijuhlista, joiden huipentuma oli Lieksan Vapaudenpuiston Rukajärven suunnan taistelujen ”Jotos” muistomerkin paljastustilaisuus.

Asevelijuhla oli koonnut Lieksaan noin 4.000 miestä tekemään kunniaa sankarivainajille ja verestämään monia yhteisiä muistoja.

Juhlan järjestelyjä suosi myös sää. Luonto oli pukeutunut kesäiseen juhlapukuun ja luonut näin onnistuneet puitteet.

Ensimmäisten juhluvieraiden kerrottiin saapuneen sunnuntaina 5.6.1966 pidettävään juhlaan jo 3.6. perjantaina. He olivat matkanneet Heinäjoen motille ja löydettyään entiset taistelupaikat yöpyneet näiden muistojensa keskellä.

Juhlien järjestelyistä

Muistomerkkitoimikunnan puheenjohtajana Lieksassa toimi toimitusjohtaja Pauli Mauro ja juhla-toimikunnan päämiehen tehtäviä hoiti rehtori Mainio Helojoki. Muistomerkkitoimikunnan keräyspäällikkönä ja rahavarojen hoitajana oli pankinjohtaja Sakari Kilpeläinen. Toimikunnan muina puuhamiehinä ovat olleet mm. ylimetsänhoitaja Ilmari Karvonen, johtaja Pentti Luoma, johtaja Niilo Sysioja, parturimestari Urho Järveläinen, toiminnanjohtaja Mauri Virmakoski, sosiaalipäällikkö Aaro Pato-oja, johtaja Aulis Pitkäsaari ja monet muutkin.

Lieksan ja Rukajärven suunnan muistomerkkitoimikunta ja juhla sekä majoitustoimikunta yhteisessä kokouksessaan, jossa juhlan ohjelma lyötiin lukkoon viimeistä piirtoa myöten. Toimikunta on saanut pitää tätä ennen lukuisia kokouksia. Vas. Urho Järveläinen, Erkki Eskelinen, Aaro Pato-oja, Unto Oinonen, Pentti Luoma, puheenjohtaja Mainio Helojoki, Sulo Turpeinen, Niilo Sysioja, Pauli Mauro, Mauri Virmakoski, Ilmari Karvonen ja Aulis Pitkänen. Kuvasta puuttuu mm. Sakari Kilpeläinen.

Ohjelma alkoi sunnuntaina ilmoittautumisella Peltolan koululla, joka toimi juhlan keskeisenä pitopaikkana. Aamusoitto oli klo 9 ja jumalanpalvelukset pidettiin Pielisjärven ja Lieksan kirkkoissa. Jumalanpalveluksen jälkeen oli seppelten lasku sankarivainajien haudoille sekä Nurmijärven ja Hattuvaaran muistomerkeille. Paljastustilaisuutta varten kokoontuivat joukot Peltolan koululla ruokailun jälkeen klo 13.30, josta joukot marssivat yksiköittäin muistomerkeille. Rukajärven suunnan taistelujen muistomerkkin paljastustilaisuus alkoi klo 14.00. Pääjuhla pidettiin Peltolan koululla. Kahvitarjoilun jälkeen veteraanit pitivät lyhyen asevelikokouksen. Illalla Lieksan ravintolat oli varattu yhteisiä kokoontumisia varten.

Juhlasta

Miehet kokoontuivat juhlanjumalanpalvelukseen. Pielisen suuri kirkko oli ääriään myöten täynnä kuulemassa rovasti Eino Ojajärven puhetta entisille aseveljilleen. Lieksan ortodoksisessa kirkossa saarnasi kirkkoherra Olavi Tajakka.

Jumalanpalveluksen jälkeen Sankarivainajien muistomerkillä laskivat seppeleen eversti Erkki Setälä, eversti Urho Tähtinen, muistomerkkitoimikunnan puheenjohtaja Pauli Mauro, entinen päällikö Helvi Maria Lehtinen ja yliluutnantti Toimi Lukkarinen. Lottien tervehdyksen muistomerkillä esitti rouva Eeva Kauppinen. Samaan aikaan laskettiin seppeleet Nurmijärvellä Talvi- ja Jatkosodan muistomerkillä. Sen laskivat Urho Järveläinen, Juho Turunen, Erkki Airio, ja V. Kakkinen. Viisikon muistomerkillä Hattuvaaraan seppeleen laskivat Onni E. Koponen, Filemon Oinonen ja Eino Hyppänen. Sankarihaudalla veisattiin yhteisesti virsi 462: ”Sun kätes, Herra, voimakkaan Suo olla turva Suomenmaan...

Muistomerkin paljastus

Muistomerkillä yksiköittäin kokoontuneita joukkoja komensi majuri Matti Ryytänen. Ryhdikkäänä liki kilometrin mittaisena rivistönä joukot marssivat Lieksan Vapaudenpuistoon Koski-Jaakonkatua pitkin. Muistomerkillä oli kokoontunut 4000 veteraanin lisäksi sankoin joukoin yleisöä.

Arkkitehti Erkki Karvisen suunnitelman pohjalta taiteilija Heikki Häivöjan toteuttaman muistomerkin ympärille kokoontuneet juhlavieraat kuuntelivat hartaana soittokunnan soittamaa Narvan marssia.

Eversti Erkki Setälä piti paljastuspuheen: ”Meidät kaikki on tänne kutsunut velvoittava muisto, paljastamaan tätä muistopatsasta, meille kaikille tutuksi tulleeseen Lieksaan. Kenraali Erkki Raappanan muistomerkin paljastustilaisuudessa päätimme v. 1963 pystyttää muistomerkin kertomaan jälkipolville pysyvänä muistona niistä Talvi- ja Jatkosodan tapahtumista, jotka Lieksan ja Rukajärven suunnalla tehtiin maattamme puolustettaessa. Tehtävän sai erikoinen lieksa-pielisjärveläisten aseveljien joukosta koottu toimikunta.

Hän jatkoi: ”Suuret muistot ovat suuri velvoitus. Me emme ole kokoontuneet ihannoimaan sotaa, sillä sitä ei tee kukaan sodassa itse ollut, vaan muistelevaan niitä mainehikkaita tekoja, joita suunnallamme tapahtui ja lujittamaan sitä aseveljeyttä, joka niin kauniina versoi Karjalan korpien kätköissä v. 1939-1944. Silloin suomalainen sotilas osoitti koko maailmalle syvän vapaudentahtonsa – tuon arvokkaimman kaikista kansallisominaisuuksista, tuon ominaisuuden, jota ilman katoavat maan päältä kansallisuudet ja valtakunnat unhoituksen tuntemattomuuteen. On mitä jyrkimmin torjuttava sellaiset ajatukset, että me ylistäessämme isänmaallista mieltä ja kunnioittaessamme sankariemme muistoa ja lujittaessamme aseveljeyttä samalla lietsoisimme vihaa ja sotakiikkaa.”

Karjalan Jääkäripataljoonan soittokunta soitti Porilaisten marssin päättäen muistomerkillä pidetyn juhlan tilaisuuden.

Pääjuhla

Juhlan kunniavieraita olivat kenraali Raappanan rouva Sylvia Raappana kuvanveistäjä Heikki Häivöja, eversti Karhunen ja Tähtinen sekä eversti O.A.Kaakinen. Lieksan

Nuorisopuhallinorkesterin nuoret soittajat esiintyivät johtajansa musiikkineuvokseksi kohonneen Erkki Eskelisen johdolla.

Juhlatoimikunnan puheenjohtaja rehtori Mainio Helojoki toivotti vieraat tervetulleeksi. Taiteilija Ilkka Kaskinen esitti mm. Oiva Paloheimon runon ”Meidän sankariteko”. Juhla päättyi yhteisesti esitettyyn Maammelauluun.

Juhlapuheen piti eversti Erkki Setälä, joka lausui mm. seuraavaa: ” Me olemme tänään hiljentyneet sankarivainajiemme kummuille kiitollisin ja siunaavin mielin. Meitä on lämmittänyt heidän uhrimielensä ja meitä on lämmittänyt se, että nuoremme – niin tämän kevään ylioppilaat kuin koululaiset ovat laskeneet ruusunsa heidän ristiensä juurelle. Eikö tämä nuortemme käynnit sankarihaudoilla ole vakuutuksena siitä, että Suomi tahtoo aina elää vapaan vapaiden kansojen joukossa.

Olkoon tämä muistomerkki vakuutuksena näiltä harmaantuneilta miehiltä siitä, että meidän suurin toiveemme on se, ettei isänmaamme enää koskaan joutuisi sodan pyörteisiin, vaan saisi kulkea rauhassa jotostaan pitkin. Niin kuin metsä on tämän seudun tuki ja turva sen ihmisille, olkoon tämä valantateos, josta kuona on karistettu pois, lupauksia antavana, sanoi RUK:n johtajan tehtäviä tuolloin hoitava eversti Erkki Setälä Rukajärven suunnan muistomerkin paljastuspuheessaan.”

Asevelikokous

Juhlan jälkeen veteraanit kokoontuivat yhteiseen asevelikokoukseen, jossa puhetta johti nurmeslainen yliluutnantti Matti Nevalainen ja sihteerinä toimi pankinjohtaja Sakari Kilpeläinen. Yksimielisesti kokous päätti pitää seuraavan asevelikokouksen v. 1969 Kajaanissa ennen juhannusta. Lisäksi kokous päätti muistomerkkirahastosta mahdollisesti jäävien varojen käytöstä siten, että ne käytetään sotainvalidien hoitamiseen, maanpuolustukselliseen työhön ja annetaan alkurahastona Kajaanissa pidettäville juhlille.

Kiuruvedellä

Rukajärven perinnepolulla järjestettyyn pienimuotoiseen perinnetyön 50-vuotisjuhlaan kuului 100-vuotiaan veteraanin Tauno Tikkasen suorittama lipunnosto.

Rukajärven suunnan historiayhdistyksen edustajat vierailivat komentaja E.J. Raappanan haudalla. Hautakumpua koristavat kauniit sinivalkeiset neilikat, jotka sinne toimitti aiemmin yhdistyksemme joensuulainen jäsen Ossi Hämäläinen puolisoineen. Lisäksi 21. Prikaatin perinneyhdistyksen seppelä.

Tulevina vuosina Rukajärven suunnan perinnetyötä muistellaan seuraavina merkkipäivinä

- Kenraali E.J.Raappanan syntymäpäivän tienoilla 2.6. (1893) Rukajärvi-keskuksissa järjestettävillä seminaareilla
- Kenraali Ermei Kannisen yhdistyksemme perustajajäsen syntymäpäivän tienoilla 19.10. (1922) Rukajärvi-keskuksissa järjestettävillä seminaareilla
- Maanviljelysneuvos Reservin majuri Pentti Perttulin syntymäpäivän tienoilla (13.3. (1916) Rukajärvi-keskuksissa järjestettävillä seminaareilla

Muita Rukajärven suunnan perinnetyön merkkipäiviä ovat:

- Aselepo 4.9.1944, ja aseleposopimus 19.9.19144
- Marskin Majan avajaiset 21.6.1945 Lopella, jolloin Marski otti majan vastaan
- Rukajärven muistoristin ensimmäinen jakotilaisuus 1953 Katajanokan kasinolla
- E.J. Raappanan hautamuistomerkin paljastaminen 2.6.1963, kenraalin 70-vuotispäivä
- Lieksan aseveljien ensimmäinen juhlatilaisuus 5.6.1966
- Rukajärven suunnan historiikkitoimikunnan perustaminen 15.6.1986, Aseveljien Perinnetoimikunnan kokous
- Kenttävärtio museo Sisun avajaiset Marskin Majalla 11.6.1992
- Rukajärven perinnepolun avaaminen 18.6.2009 Kiuruvedelle
- Rukajärven suunnan historiayhdistys ry:n perustaminen 19.9.2009
- Rukajärven tien nimeäminen ja siihen liittyvät tilaisuudet 2.7.2011
- Lieksan Rukajärvi-keskuksen avaaminen 1.7.2013
- Iisalmen Rukajärvi-keskuksen avaaminen 13-3-2014
- RSHY:n Rukajärvi-keskuksen vihkiminen ja sisäisen tietojärjestelmän (epookki) käyttöönotto 5.9.2014 Lieksan juhlan yhteydessä, jonne veteraanit saapuivat höyryjunalla
- Jukolan motti -pirtin avajaiset 30.11.2014
- Salpaetuasemien kunnostamisen käynnistäminen Lieksa, Änäkäinen 31.7.2015
- RSHY:n tietojärjestelmän (epookki.fi) avaaminen yleiseen käyttöön 30.3.2016
- Rukajärvi-keskuksen tilojen omien tilojen ostaminen 30.5.2016 Lieksasta

Lähteet

- Rukajärven suunnan aseveljien Korven Kaiku vuosina 1986-2004 (20 kpl)
- Pentti Perttuli, Kirjoituksia Rukajärven suunnan veteraanien perinnetyöstä, 2011
- E.J.Raappana Rajan ja sodan kenraali, v. 2007
- Erkki ja Sylvi Raappanan yksityisarkisto, Joensuun maakunta-arkisto
- Karjalainen 5.-6.1966
- Karjalan maa, 5.6.1966,
- Lieksan Lehti 6.6.1966
- Rukajärven suunnan perinnetyön historiikki, julkaisematon kirjoitus
- Rukajärven muistomerkkitoimikunnan asiakirjat, Pielisen museo
- Tenho Tikkasen puhe 4.6.2016 Kiuruvedellä Rukajärven perinnepolulla pidetyssä tilaisuudessa, jossa sodanjälkeistä perinnetyötä muisteltiin